

Gazetelerde Yayınlanan Bebek Ölüm ve İstismar Haberlerinin İncelenmesi

Examination of Baby Death and Abuse News Published in Newspaper

Zekiye KARAÇAM*, Müge SAĞLIK**, Dilek ÖĞÜT***

İletişim/ Correspondence: Zekiye KARAÇAM Adres/Address: Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü 09100 Aydın Tel: (90) 256 2148041 Fax: (90) 256 2124219 E-mail: zkaracam@adu.edu.tr, zekiyeakaracam@yahoo.com.

ÖZ

Amaç: Araştırmanın amacı gazetelerde yayımlanan bebek ölüm ve istismar haberlerini incelemektir.

Yöntem: Araştırma, Ocak 2015’de retrospektif tanımlayıcı olarak yapıldı. Araştırmada, 01.01.2013 ve 31.12.2014 tarihleri arasında yayınlanan, tirajı 100.000’in üzerinde olan ve baskılarına internet aracılığı ile ulaşılabilen 10 gazete incelendi. Bu gazetelerin sayılarında yer alan bebek ölüm ve istismar haberleri “bebek ölümü”, “bebek ve ölüm” “bebek ve şiddet” ve “bebek şiddeti” anahtar kelimeleri kullanılarak tarandı. Bu araştırmaya haber kaynağı Türkiye olan ve 0-12 aylık bebeklere ilişkin 80 haber dâhil edildi. Araştırma verileri haberlerdeki bebek ile ilgili bilgileri kayıt etmek için geliştirilen veri çekme aracı ile toplandı. Veriler sayı ve yüzde ile değerlendirildi.

Bulgular: Gazetelerin incelenen sayılarında 80 haberde 88 bebekten söz edilmekte idi. Bu haberlerde yer alan bebeklerin %40,91’inin 0-28 günlük, %42,05’inin kız ve %89,77’sinin ölü olduğu belirlendi. Bebeklere ilişkin yapılan haberlerin terkedilme (%31,82), sağlık bakımı sırasında (%18,18), ani beklenmedik bebek ölümü (%11,36), trafik (%9,09) ve ev kazaları (%7,95), ebeveyn cinayeti/istismarı (%7,95), karma aşı sonrası ölüm (%2,27), evde doğum (%1,14), ateşli hastalık (%1,14) ve diğer (n=8, %9,09) nedenler ile ilgili olduğu görüldü. Haberler daha çok büyük şehirlerde meydana geldiği belirlendi.

Sonuç: Bu çalışma, gazetelerde yayınlanan bebek ölüm ve istismar haberlerindeki bebeklerin daha çok yenidoğan döneminde, terk edilme, sağlık bakımı sırasında ve ani beklenmedik bebek ölümü ile ilgili olduğu sonuçlarını ortaya koymuştur. Sağlık hizmetlerinin planlanması ve sunumunda bu bilgilerin dikkate alınması ile bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Bebek, istismar, ihmal, bebek ölümü, haber, gazete.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to examine the baby deaths and abuse news published in the newspaper.

Methods: A retrospective descriptive study was carried out in January 2015. In this study, 10 newspapers were reviewed that these newspaper were published in between 01.01.2013 and 31.12.2014, their circulation were over 100.000, and accessible via of internet. Infant deaths and abuse reported in the numbers of these newspapers were screened using “infant mortality”, “baby and death”, “baby and violence” and “baby of violence” keywords. This research was included 80 news which the news source of these was Turkey and related to the 0-12 month old baby. Data were collected with a data extraction tool developed to record the information in the news about the baby. Data were evaluated by the number and percent.

Results: In the number of newspapers examined talked about 88 babies in the 80 news. Fourth point ninety one percent of the infants in these news were 0-28 daily, 42.05% of the babies were girls, and 89.77% were dead. It was saw that the news made to related to abandonment of infants (31.82%), while health care (18.18%), sudden unexpected infant death (11.36%), traffic (9.09%) and household accidents (7.95%), parents’ murder / abuse (7.95%), mixed vaccine after death (2.27%), home births (1.14%), fever (1.14%) and other (9.09%). A lot of news had occurred in big cities.

Conclusion: This study revealed that most of the infants in the infant mortality and abuse news published in newspapers were in the neonatal period, abandonment, during health care, sudden unexpected infant. The protection and development of children’s health might be contributed by taking into account this information in the planning and servicing of health services.

Keywords: Babies, abuse, neglect, infant death, new, newspaper.

*Prof. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümü, **Ebe Yalova Özel Uzmanlar Hastanesi, ***Ebe Ağrı, Eleşkirt Toplum Sağlığı Merkezi

Yazının gönderilme tarihi: 12.06.2015

Yazının basım için kabul tarihi: 19.10.2015

GİRİŞ

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2013 verilerine göre Ülkemizde halen bebek ölüm hızı 1,000 canlı doğumda 13 ve neonatal ölüm hızı 1,000 canlı doğumda 7'dir (Koç, Yüksel-Kaptanoğlu ve Eryurt 2014). Türkiye İstatistik Kurumu (2014) verilerinde ise 2013 yılında 13 900 bebeğin yaşamını yitirdiği ve bebek ölüm hızının binde 10,8 olduğu bildirilmektedir. Bu oranlar halen gelişmiş ülkelerin ve Avrupa Birliği ortalamalarının üzerindedir (Sidebotham, Fraser, Fleming, Ward-Platt ve Hain 2014; Sidebotham, Frederick, Covington ve Mitchell 2014; Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı 2011). Bu oranların daha da azaltılabilmesi için bebek ölümlerinin izlenmesinin yanında, ölüm nedenlerinin de doğru olarak belirlenmesi ve bunlara yönelik koruyucu ve önleyici önlemlerin alınması gerekmektedir (Korkmaz ve ark. 2013).

Bebek ölümleri biyolojik, psikolojik, fiziksel ve sosyal çevre ve hizmet alımı olmak üzere birçok faktör tarafından etkilenebilir (Sidebotham ve ark. 2014c). Bunun gibi ulusal nedenlerin içinde ihmal ya da istismar olarak tanımlanabilecek terk edilme, çocuk cinayetleri ve kazalar gibi olumsuz fiziksel ve sosyal çevreye bağlı oluşan bebek ölümlerinden doğrudan söz edilmemektedir. Muhtemelen bu tür ölüm nedenleri diğer grubu içinde yer almış olabilir. Ancak, Demirel ve ark. (2013) geniş kapsamlı ulusal veriye dayalı olarak yaptıkları bir araştırmada geç neonatal ölüm nedenleri arasında ihmal ya da istismarı (%0,1) göstermişlerdir. Kahire'de 2006-2010 yılları arasında meydana gelen 18 yaş altı 60 çocuk cinayetinin incelendiği bir çalışmada da vakaların çoğunun (%27,45) bir yaşın altında olduğu bildirilmiştir (Alsaif ve ark. 2013). İngiltere'de 2010 ve 2011 yıllarında 18 yaş altı önlenebilir çocuk ölümleri ile ilgili yapılan bir çalışmada ise meydana gelen ölümlerin %7'sinin ani beklenmedik bebek ölümü ve %1'inin kasten yaralama, istismar ve ihmal ile ilgili olduğu rapor edilmiştir (Sidebotham ve ark. 2014a). Fransa'da bir hastanede 1991-2008 yılları arasında meydana gelen çocuk cinayetlerinin retrospektif olarak incelendiği bir çalışmada da 15 yaş altı çocuk

cinayetlerinin yüz binde 0,56 oluğu ve kurbanların çoğunu (%51,4) bir yaşın altındaki bebekler oluşturduğu belirtilmiştir (Makhlouf ve Ramboud 2014). Yine Finlandiya'da yapılan bir çalışmada 25 yıllık bir sürede 200 tane 15 yaş altı çocuk ve bebeğin öldürüldüğü, anneler ya da eşleri tarafından öldürülen bebek oranlarının 100.000'de 5,09 olduğu ve bebeklerin daha çok biyolojik anneleri tarafından öldürüldüğü (52/56 bebek) rapor edilmektedir (Kauppi, Kumpulainen, Karvola, Vanamo ve Merikanto 2010). Amerika Birleşik Devletleri'nde 10 yıllık bir süredeki beş yaş altı çocukların öldürülme vakalarını incelendiği bir epidemiyolojik çalışmada 59 vakadan 24'ünün bir yaşın altında olduğu ve daha çok erkek oldukları bildirilmiştir (Fajardo ve Hanzlick 2010). New Mexico'da çocuk istismarlarının incelendiği bir çalışmada 6 yılı kapsayan sürede 0-18 yaşlarında olan 142 vakanın bulunduğu, bu ölümlerin %73'ünün bir yaşın altındaki çocuklarda şiddet ile ilişkili olduğu ve cinsiyetler arasında fark bulunmadığı rapor edilmiştir (Lee ve Lathrop 2010).

Yenidoğan cinayetleri yaşamın ilk günlerinde en yüksektir. Amerika'da her yıl yüz binde 2,1 bebek öldürülmekte ya da ölmesi için terk edilmektedir. Bu oran Finlandiya'da yüz binde 0,07-0,18'dir (Friedman ve Resnick 2009). Friedman ve Resnick (2009) kayıt ve bilgilenmedeki karmaşadan dolayı yenidoğan cinayetleri ile ilgili epidemiyolojik çalışmalarda yanlış hesaplamaların yapıldığının düşünüldüğünü bildirmişlerdir. Yenidoğan cinayetlerinin öncelikli olarak genç, evli olmayan, psikiyatrik bozukluğu olan, istenmeyen gebelikler, ilaç kullanan ve HIV enfekte olan bireylerde görüldüğü bildirilmektedir (Friedman ve Resnick 2009; Mueller ve Sherr 2009). Gebeliğin inkâr edilmesi yenidoğanın öldürülmesi için en önemli risk faktörüdür (Gheorghe, Banner, Hansen, Stolborg, ve Lynnerup 2011; Mueller ve Sherr 2009). Çin'de "ulusal bir bebek politikası" da özellikle kız bebekler için yenidoğan öldürülme ve terk edilmesi ile ilişkili risk olmuştur (Mueller ve Sherr 2009).

Dış faktörlere bağlı olan çocuk ölümlerinin önlenmesi için çocuğun içinde bulunduğu koşulların bilinme-

si ve çocuk için mortalite ya da morbidite oluşturan olayların anlaşılması gerekmektedir (Hammond, Miller ve Griffin 2010). İngiltere’de son yıllarda bebek ölüm oranlarındaki düşme hızının yavaşlaması nedeni ile bebek ölümlerinin nasıl olduğunun anlaşılmasının bebek ölümlerinin azaltılmasında etkili olabileceğinden hareketle önemli derleme çalışmaları yapılmıştır (Sidebotham ve ark. 2014a; Sidebotham ve ark. 2014b). Bu çalışmalarda dış faktörlere bağlı ergen ve çocuk ölümlerinin en fazlasını trafik ve diğer kazaların oluşturduğu bildirilmiştir.

Çocuk istismarı ve ihmali her yaş grubunda yaygın olarak görülebilen, karmaşık nedenleri ve trajik sonuçları ile tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psiko-sosyal kapsamlı ciddi bir sorundur (Alsaif ve ark. 2013; Pavey, Gorman, Kuehn, Stokes ve Hisle-Gorman 2014). Dünya Sağlık Örgütü, çocuk istismarını bir yetişkin tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik boyutları olan, çocuğun fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini ve sağlığını olumsuz yönde etkileyen davranışlar olarak tanımlamaktadır (WHO 2006). Bu durum parçalanmış aile, eşler arası geçimsizlik, işsizlik, düşük sosyo-kültürel düzey, genç anne, tek ebeveyn ve üvey anne/baba gibi durumlarda daha sık görülmektedir (Erkol, Albek, Cantürk ve Erkol 2014). Ayrıca kötü doğum sonuçları ve yenidoğanın hastaneye yatırılması da ebeveyn istismarı yaşama olasılığını artırmaktadır (Pavey ve ark. 2014). Türkiye’de bebek ölüm nedenlerinin ve ulusal kayıt sisteminin değerlendirildiği çalışmada ise geç neonatal ölümlerin %0,1’inin istismar ve ihmal ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Korkmaz ve ark. 2013). Ülkemizde 0-1 yaş 328 bebek ölümünün incelendiği bir diğer çalışmada ise bu ölümlerin %7,9’unu istismar ve ihmal vakalarının oluşturduğu bildirilmiştir (Yılmaz ve ark. 2010).

Bir diğer önemli ihmal suçu da bebeğin ölmesi ya da başkaları tarafından bulunması için terk edilmesidir. Bebekler istenmedikleri için terk edilmektedirler (Hammond ve ark. 2010). Bu terk edilme yaygın olmasa da vardır ve genellikle polis, itfaiye, hastaneler

ya da acil servisleri tarafından kriminal vaka olarak bildirilirler. Amerika Birleşik Devletlerinde bu bebekler “yuvaya bırakılan bebekler”, “terk edilmiş bebek” ve “atılan bebekler” olmak üzere üç grupta gösterilmiş ve gruplar arasındaki fark tanımlanmıştır (U.S. Department of Health and Human Services 2001). Terk etmenin ilk iki türü (yuvaya bırakılan bebekler, terk edilmiş bebek) hastanede bırakılan beklendir ve bu bebekler 12 ay ya da daha uzun süre yuvada bakılırlar. Atılan bebekler ise bakım veya gözetim olmadan halka açık yerlerde terk edilmiş ve öldürülmüş vakaları içermektedir (Mueller ve Sherr 2009). Son yıllarda bebeklerin güvenli ortamlarda terk edilmesini sağlamak ve bebek ölümlerini önlemek için Amerika Birleşik Devletlerinde “Safe Haven Lowes” ya da “Baby Moses” kanunları çıkarılmıştır (Friedman ve Resnick 2009; Harding 2009; Kunkel 2007). Avrupa’daki birçok ülkede ise bu amaçla “isimsiz doğum tercihi” ya da “baby hotches” bulunmaktadır (Friedman ve Resnick 2009). Ülkemizde de çocukların korunmasına ilişkin önemli yasal düzenlemeler bulunmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu 2005; Ulusal Çocuk Mevzuatı 2013). Ebe ve hemşireler annelerin bebeklerini güvenli bir şekilde terk etmeleri konusunda mevcut yasal düzenlemeleri bilmeli ve danışmanlık yapmalıdırlar.

Tanılanması ve kayıt altına alınmasında güçlük yaşanan bir diğer bebek ölüm nedeni ise ani beklenmedik bebek ölümleridir. Amerikan Pediatri Akademisi (2011) ani beklenmedik bebek ölümü (Sudden unexpected infant death) kavramını bebeklik süresince görülen, açıklanan ya da açıklanamayan herhangi bir ani ve beklenmedik ölümünü tanımlamak için kullanmaktadır. Ülkemizde yapılan 0-1 yaş arası ölümlerin ani beklenmedik bebek ölümü bakımından değerlendirildiği bir çalışmada, incelenen 207 bebekten 52’sinin ani beklenmedik bebek ölümü olduğu bildirilmiştir (Pakiş, Turan, Yılmaz, Yıldız ve Gürpınar 2009). Ani beklenmedik bebek ölümü için risk faktörleri ise uyku pozisyonu, yatağın paylaşılması, yumuşak yatak, yastık kullanımı, bebeğin yatağında oyuncakların bulunması, sakinleştirici kullanımı, gebelik süresince sigara içme ve evde sigara içilmesi olarak bildirilmiştir

(Yikilkan ve ark. 2011). Ayrıca DBT aşısının da ani beklenmedik bebek ölümü için risk faktörü olduğunu bildiren çalışma bulunmaktadır (Müller-Nordhorn, Hettler-Chen, Keil ve Muckelbauer 2015).

Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere göre ebe ve hemşirelerin gebelik öncesi, gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerde bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesi için önemli sorumlulukları bulunmaktadır (ICM 2010; Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik 2014). Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik (2014)'de ebelerin, 0-6 yaş çocuklarının bakım ve izlemlerinden sorumlu oldukları bildirilmektedir. Uluslararası Ebeler Federasyonu ise bu süreyi 0-2 ay olarak belirtmektedir (ICM 2010). Ebe ve hemşireler bu sorumluluklarını yerine getirirken çalışmalarının planlaması ve sunumunda bazı bilimsel verilere gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda ebelerin bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında yararlanmak için, daha fazla bebek istismar ve ihmali konusunda bilimsel bilgiye gereksinimleri bulunmaktadır. Ayrıca bebeklik dönemi terk edilme, ani beklenmedik bebek ölümleri, istismar / ihmali ve kazalar gibi olağan dışı durumlara bağlı ölümler hakkında daha fazla ve ayrıntılı bilgiye sahip olmak, bebek ölümlerini azaltmak için gerekli önlemleri almada ve sağlık çalışanlarının bu konuya duyarlılığını artırmada önemlidir (Hammond ve ark. 2010).

Son yıllarda ülkemizde bebek sağlığı ile ilgili ulusal göstergelerde önemli olumlu gelişmeler olmuştur. Ancak günlük gazete ya da televizyon haberlerini izlerken olumsuz fiziksel ve / veya sosyal çevre koşullarına bağlı oluşan bazı olağan dışı bebek ölüm ve yaralanma öykülerine rastlamaktayız. Ulusal ya da uluslararası veriler, bu olumsuz koşullar nedeni ile oluşan bebek ölümleri ile ilgili sınırlı bilgileri içermektedir. Literatürde bu özellikteki bebek ölümleri ile ilgili verilerin daha çok adli tıp raporları ve basın haberinde yer aldığı görülmektedir (Sherr, Mueller ve Fox 2009; Yılmaz ve ark. 2010). Ancak bebek ölüm oranlarının azaltıl-

ması için bu olumsuz koşulların ve gelişen olayların daha fazla anlaşılması gerekmektedir (Hammond ve ark. 2010; Sidebotham ve ark. 2014c). Bu çalışmada, çalışma alanımıza daha uygun olması, ülkemizin tüm bölgelerinde ve farklı sosyokültürel özelliklerini yansıtan vakalar hakkında genel bir bilgi ortaya koyması nedenleri ile veri kaynağı olarak gazete haberlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmamızın amacı, gazetelerde yayımlanan bebek ölüm ve istismar haberlerini incelemektir.

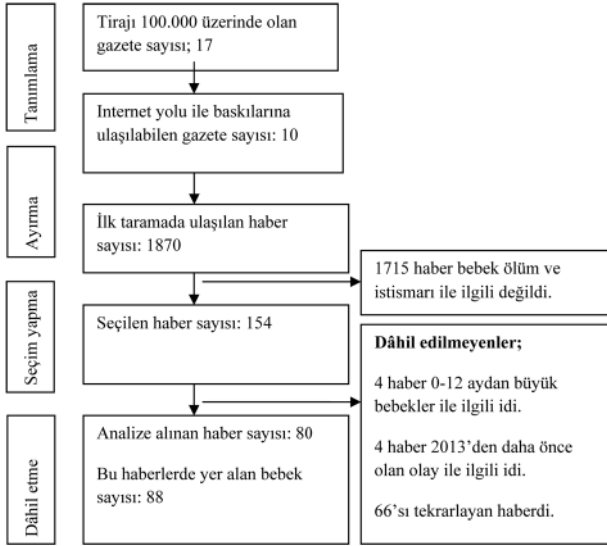
YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Yeri: Araştırma retrospektif tanımlayıcı olarak, 80 gazete haberinde yer alan 88 bebek ile yapılmıştır. Bu araştırma için taramalar Ocak 2015'de internet aracılığı ile yapılmıştır. Araştırmada 01-07 Aralık 2014 tarihleri aralığında tirajı 100.000'in üzerinde olan 17 gazete incelenmiştir. Bu gazeteler tiraj sayı sırasına göre Zaman, Posta, Hürriyet, Sözcü, Sabah, Haber Türk, Fotomaç, Türkiye, Milliyet, Fanatik, Bugün, Yeni Şafak, Takvim, Star, Vatan, Akşam ve Güneş idi. Bu gazetelerin sadece 10 tanesinin (Zaman, Posta, Hürriyet, Sözcü, Haber Türk, Milliyet, Bugün, Yeni Şafak, Star, Vatan) baskılarına internet aracılığı ile ulaşılmakta idi.

Verilerin Toplanması: İnternet yolu ile ulaşılabilen gazetelerin 01.01.2013 ve 31.12.2014 tarihleri arasında yayımlanan sayılarında yer alan bebek ölüm ve istismar haberleri "bebek ölümü", "bebek ve ölüm" "bebek ve şiddet" ve "bebek şiddeti" anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Tarama sonucunda toplam 155 habere ulaşılmıştır. Bu araştırmaya, haber kaynağı Türkiye ve 0-12 aylık bebeklere ilişkin olan 80 haberde sözü edilen 88 bebek dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen haberlerin seçimi ile ilgili ayrıntılı bilgi Şekil 1'de verilmiştir.

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından araştırmaya dâhil edilen gazete haberlerindeki bebekler ile ilgili bilgileri elde etmek için geliştirilen veri çekme aracı ile toplanmıştır. Her bir haber incelenerek olayın meydana

na geldiği tarih, ili, bebek yaşı (gün/ay/yıl), haber özelliği, ebeveyn özelliği, cinsiyet ve sağlık durumuna ilişkin veriler veri çekme aracına kayıt edilmiştir. Veriler sayı ve yüzde ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ani beklenmedik bebek ölümlerinin belirlenmesinde Amerikan Pediatri Akademisi (2011)'nin tanımından yararlanılmıştır.

Şekil 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Haberlerin Seçim Akışı

BULGULAR

Ülkemize 01-07 Aralık 2014 tarihlerinde tirajı 100.000'in üzerinde olan 10 gazetede 01.01.2013 ve 31.12.2014 tarihleri arasında yayımlanan 80 bebek ölüm ve istismar haberi saptanmıştır. Bu haberlerden bazılarında birden fazla bebekten söz edildiği için, bu çalışmada 88 bebek ile ilgili haber yer almıştır. Bu haberlerde yer alan bebeklerin %40,91'inin 0-28 günlük, %42,05'inin kız ve %89,77'sinin ölmüş olduğu belirlenmiştir. Bebeklere ilişkin yapılan haberlerin terk edilme (n=28, %31,82), sağlık bakımı sırasında gelişen durum (n=16, %18,18), ani beklenmedik bebek ölümü (n=10, %11,36), trafik kazaları (n=8, %9,09), ev kazaları (n=7, %7,95), ebeveyn cinayeti/istismarı (n=7, %7,95), karma aşı sonrası ölüm (n=2, %2,27), evde doğum (n=1, %1,14), ateşli hastalık (n=1, %1,14) ve diğer (n=8, %9,09) nedenler ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu haberler daha çok İstanbul (n=6, %8,75), Ada-

na (n=7, %8,75), Ankara (n=6, %7,50), Antalya (n=5, %6,25), Kocaeli (n=5, %6,25), Bursa (n=5, %6,25), Tekirdağ (n=4, %5,00), Mersin (n=4, %5,00) ve Şanlıurfa (n=4, %5,00) illerinde meydana gelmişti (Tablo 1).

Tablo 1. Gazetelerde Yayınlanan Bebek Haberlerine İlişkin Veriler

Veriler	Sayı (%)
Bebeğin yaşı, (n=88)*	
0-28 gün	36 (40,91)
1-6 ay	28 (31,82)
7-12 ay	15 (17,05)
Bilinmiyor	9 (10,22)
Cinsiyeti, (n=88)*	
Kız	37 (42,05)
Erkek	29 (32,95)
Bilinmiyor	22 (25,00)
Hayati durumu, (n=88)*	
Yaşayan	9 (10,23)
Yaşamayan	79 (89,77)
Haber Özelliği, (n=88)*	
Terk edilmiş	28 (31,82)
Sağlık bakımı sırasında gelişen durum	16 (18,18)
Ani beklenmedik bebek ölümü	10 (11,36)
Trafik kazası	8 (9,09)
Ev kazaları	7 (7,95)
Ebeveyn cinayeti/istismarı/ihmali	7 (7,95)
Karma aşı sonrası ölüm	2 (2,27)
Evde doğum	1 (1,14)
Ateşli hastalık	1 (1,14)
Diğer	8 (9,09)
İller, (n=80)	
İstanbul	7 (8,75)
Adana	7 (8,75)
Ankara	6 (7,50)
Antalya	5 (6,25)
Kocaeli	5 (6,25)
Bursa	5 (6,25)
Şanlıurfa	4 (5,00)
Tekirdağ	4 (5,00)
Mersin	4 (5,00)
Manisa	3 (3,75)
Zonguldak	3 (3,75)
Niğde	2 (2,50)
Burdur	2 (2,50)
Konya	2 (2,50)
Aydın	2 (2,50)
İzmir	2 (2,50)
Bir haber olan iller*	17 (21,50)

*Kilis, Hatay, Diyarbakır, Aksaray, Adıyaman, Batman, Erzurum, Giresun, Kayseri, Nevşehir, Ordu, Gaziantep, Osmaniye, Muğla, Yozgat, Kütahya ve Mardin illerinden birer haber bulunmakta idi.

TARTIŞMA

Ülkemizde tirajı 100.000'in üzerinde olan gazetelerde yayımlanan bebek ölüm ve istismar haberlerini incelemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Bu araştırmada başlıca gazetelerde yayımlanan bebek ölüm ve istismar haberlerindeki bebeklerin daha çok yenidoğan döneminde, kız ve ölmüş olduğu, yapılan haberlerin daha çok terk edilme, sağlık bakımı sırasında, ani beklenmedik bebek ölümü, trafik ve ev kazaları ve ebeveyn cinayeti/istismarı ile ilgili ve büyük şehirlerde meydana geldiği sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlar bebek sağlığına ilişkin kayıtlarda görünmeyen ve sadece günlük sıradan bir haber olarak izlenen verileri ortaya koyması bakımından önemlidir.

Araştırmada, bu haberlerde yer alan bebeklerin önemli bir bölümünün (%40,91) yenidoğan (0-28 günlük) oldukları görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada da yaşamını yitiren bebeklerin %48,4'ünün 0-30 günlük olduğu bildirilmiştir (Yılmaz ve ark. 2010). Bu sonuçlar bu tür olayların daha çok yenidoğan döneminde görüldüğünü göstermektedir.

Bu çalışmada yer alan cinsiyeti bildirilen bebeklerin çoğunun (37'si kız ve 29'u erkek) kız olduğu ve önemli bir bölümünün de (22 bebek) cinsiyetinin bilinmediği saptanmıştır. İzmir'de 1999-2007 yıllarına ait, 0-12 aylık bebeklerin otopsislerinin incelendiği çalışmada ise 373 bebeğin %41,8'sinin kız olduğu bildirilmiştir (Kaya ve ark. 2010). İstanbul'da 0-5 yaş grubu çocuk ölümlerinin adli tıp boyutunun incelendiği bir çalışmada da çocukların %42,5'inin kız olduğu rapor edilmiştir (İnanıcı ve Birgen 2001). Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan beş yaş altı öldürülen vakaların incelendiği bir çalışmada da çocukların %40,8'sinin kız olduğu bildirilmiştir (Fajardo ve Hanzlick 2010). Bu sonuçlar bu çalışmanın aksine diğer çalışmalarda kız bebeklerin oranının daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu farklılık bu çalışmada cinsiyeti bilinmeyen bebeklerin oranının yüksek olması ile ilişkili olabilir.

Bu çalışmada gazete haberlerinde yer alan bebeklerin çok büyük bir bölümünün (%89,77) ölmüş olduğu bil-

dirilmiştir. Yılmaz ve ark. (2010) da adli tıp uygulamalarında 0-1 yaş grubu bebek ölüm nedenlerini inceledikleri çalışmada bebeklerin %41,1'inin ölü bulunduğunu bildirmişlerdir. Bu sonuçlar bebekler için hayatı tehlikenin ciddiyetini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Bu çalışmada bebeklere ilişkin yapılan haberlerde söz konusu edilen 28 bebeğin terk edilmiş olduğu ve bu bebeklerin 25'inin yaşamını yitirdiği görülmüştür. İngiltere'de medya raporlarına dayalı olarak yapılan benzer bir çalışmada ise 1998-2005 yılları arasında 16 terk edilmiş bebek olduğu rapor edilmiştir (Sherr ve ark. 2009). Danimarka'da 1997-2008 yıllarını kapsayan bir çalışmada da 12 terk edilmiş bebek vaka-sının olduğu, terk edildiğinde sadece beşinin hayatta olabileceğinin tahmin edildiği, bu durumun genç, evli olmayan, primipar, gebeliğini inkâr eden kadınlarda daha sık karşılaşıldığı bildirilmiştir (Gheorghe ve ark. 2011). Bu bulgular terk edilmenin bebekler için çok ciddi tehlike oluşturduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada bazı bebeklerin (n=16, %18,18) sağlık bakımı sırasında değişik sağlık sorunları nedeni ile yaşamalarını yitirdikleri için haber konusu edildikleri belirlenmiştir. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada da bebeklerin %23,0'ının hastalık şikâyeti sonrası öldüğü bildirilmiştir (Yılmaz ve ark. 2010). Bu vakaların ölüm nedenlerinin ayrıntılı değerlendirilmesi bebek ölüm oranlarının azaltılmasına katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada 10 tane bebeğin ölüm öykülerinden, onların ani beklenmedik bebek ölümü nedeni ile yaşamalarını yitirdikleri anlaşılabilir. Yılmaz ve ark. (2010)'nın adli tıp kurumu raporlarına dayalı olarak 2000-2006 yılları arasındaki 0-1 yaşındaki 328 vakayı inceledikleri çalışmada da bir bebeğin (%0,3) ani beklenmedik bebek ölümü olduğu rapor edilmiştir. Kaya ve ark. (2010) da incelenen 373 bebek otopsisinden 1'inde ve Balcı ve ark. (2008) ise 112 bebekten 2'sinin ani beklenmedik bebek ölümü olduğunu bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada Pakiş ve ark. (2009), 2000-2006 yılları arasında meydana gelen ve adli tıp kurulunda incelenen 207 vakadan 52'sinin ani beklenmedik

bebek ölümü olduğunu ifade etmişlerdir. Korkmaz ve ark. (2013)'nın bebek ölüm nedenlerinin ve ulusal kayıt sisteminin değerlendirildiği çalışma ise ani beklenmedik bebek ölümlerinin olmadığını bildirmiştir. Bu sonuçlar ani beklenmedik bebek ölümü oranlarının çalışmanın özelliklerine göre değişiklik gösterdiğini, bebek ölümlerini azaltmak için bu tür ölümlere ait kapsamlı verilere ve ölüm öykülerinin detaylarına gereksinim olduğunu düşündürmektedir.

Yine bu çalışmada iki bebeğin karma aşı sonrası ölüm öykülerinden söz edilmekte idi. Amerika'da yapılan bir çalışmada da DBT aşının ani beklenmedik bebek ölümü ile ilişkili olduğu, uyku pozisyonu hesaba alındıktan sonra ani beklenmedik bebek ölümü görülme oranının %10 kadar bu aşı ile ilişkili olarak artış gösterdiği bildirilmiştir (Müller-Nordhorn ve ark. 2015). Bu sonuçlara göre karma aşı sonrası bebekler için ani beklenmedik bebek ölümü ile ilişkili risk faktörlerinin göz önünde bulundurulması ve gerekli önlemlerin alınması gerektiği söylenebilir.

Bu çalışmada 8 bebeğin (%9,09) trafik kazaları ve 7 bebeğin (%7,95) de ev kazaları nedeni ile haber konusu edildikleri görülmüştür. Türkiye'de bebek ölüm nedenlerinin ve ulusal kayıt sisteminin değerlendirildiği çalışmada da bebek ölümlerinin %0,2'sinin kazalara bağlı olduğu bildirilmiştir (Korkmaz ve ark. 2013). Kaya ve ark. (2010)'nın İzmir'de 373 bebeğin otopsilerini inceledikleri çalışmada bebek ölümlerinin %8,5'inin ev kazalarına bağlı olduğu rapor edilmiştir. Yılmaz ve ark. (2010) da inceledikleri 328 bebekten 26 (%7,9)'sının travma, suda boğulma, zehirlenme ve dehidratasyon gibi ihmal ve istismar nedeni ile oluşan kazalara bağlı olduğunu bildirmişlerdir. Bu sonuçlar trafik ve ev kazalarının bebekler için ciddi tehlike oluşturduğu ve bu konulara ilişkin önlemlerin titizle alınması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Çalışmada 7 bebeğe ait haber özelliklerinde ebeveyn cinayeti / istismarından söz edildiği ve bunların çoğunun (4 cinayet ve 1 şiddet) baba tarafından uygulandığı saptanmıştır. İzmir'de 373 bebek otopsisinin

değerlendirildiği bir çalışmada ise 3 bebek ölümünün cinayete bağlı olduğu belirtilmiştir (Kaya ve ark. 2010). Ülkemizde vaka bildirimlerinin yapıldığı diğer çalışmalarda da 11 yaşında bir erkek ve 9 yaşında bir kız çocuğunun ağır fiziksel şiddete bağlı (Erkol ve ark. 2014) ve 4 aylık bir kız bebeğin de plastik poşetle boğulması (Derinöz, Emirlioğlu ve Güzelküçük 2012) sonucu yaşamlarını yitirdikleri bildirilmiştir. Kahire'de 2006-2010 yılları arasında meydana gelen 18 yaş altı 60 çocuk cinayetinin incelendiği çalışmada ise vakaların çoğunun (%27,45) bir yaşın altında olduğu, cinayetlerin daha çok baba (%30), üvey baba (%20) ve anne (%17) tarafından işlendiği bildirilmiştir (Alsaif ve ark. 2013). İngiltere'de de her yıl 5-15 yenidoğanın şiddete bağlı olarak öldüğü tahmin edilmektedir (Sidebotham ve ark. 2014a). Fransa'da yapılan bir çalışmada ise bir yaşın altında öldürülen bebeklerin çoğunun baba (%38,5) ve anneleri (%34,6) tarafından öldürüldükleri bildirilmiştir (Makhlof ve Ramboud 2014). Şili'de yapılan bir çalışmada da 1988-2009 yılları arasında 98 çocuk cinayeti vakası bulunduğu ve bunların 66'sının kadınlar ve 32'sinin erkekler tarafından işlendiği bildirilmiştir (Benitez-Borrego, Guàrdia-Olmos ve Aliaga-Moore 2013). Finlandiya'da yapılan bir diğer çalışmada da 25 yıllık bir sürede 200 tane 15 yaş altı çocuk ve bebeğin öldürüldüğü, anneler ya da eşleri tarafından öldürülen bebek oranlarının 100.000'de 5,09 olduğu ve bebeklerin daha çok biyolojik anneleri tarafından öldürüldüğü (52/56 bebek) rapor edilmektedir (Kauppi ve ark. 2010). Çin'de yapılan bir çalışmada da 1998 ve 2010 yılları ebeveynleri tarafından öldürülen 14 vaka olduğu bildirilmiştir (Hon 2011). Bu sonuçlar cinayetin / istismarın çok sayıda masum bebeğin ölümüne neden olduğunu ve bu durumun daha çok ebeveynler ile ilişkili olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada bir bebeğin evde doğum sonucu yaşamını yitirdiği görülmüştür. Benzer şekilde, Arslan ve ark. (2013)'nın 167 bebeğin ölümlerini inceledikleri araştırmada da 1 (%0,6) bebeğin evde doğum sonrası yaşamını yitirdiği bildirilmiştir. Bu sonuçlar sağlık çalışanlarının yardımda bulunamadığı ev doğumlarının

tehlikesini bir kez daha gündeme getirmesi bakımından önemlidir.

Çalışmada bir bebeğin ateşli hastalık ile ilgili olarak ölümü haber edilmiştir. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada ise bebeklerin %21,6'sının enfeksiyon hastalıkları sonucu yaşamını yitirdiği bildirilmiştir (Yılmaz ve ark. 2010). Bu sonuçlara göre yenidoğan enfeksiyonlarının bebek ölümleri için önemini sürdürdüğü söylenebilir.

Bu çalışmada incelenen haberlerin daha çok büyük şehirlerde meydana geldiği saptanmıştır. Bu sonuç büyük şehirlerdeki nüfus yoğunluğu ve sosyo-kültürel farklılıklar ile ilişkili olabilir.

Bu çalışmanın sınırlılıklarından birisi, verilerin gazete haberlerine dayalı olarak elde edilmesidir. Bu nedenle araştırma verilerinin güvenilirliği yayınlanan haberlerin doğruluğuna bağlı olarak değişebilir. Diğer ise araştırma sonuçları genellenemez ve sadece bu çalışmada sözü edilen bebekleri temsil etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma gazetelerde yayımlanan bebek ölüm ve istismar haberlerindeki bebeklerin daha çok yenidoğan döneminde, kız ve ölü olduğu, yapılan haberlerin daha çok terk edilme, sağlık bakımı sırasında, ani beklenmedik bebek ölümü, trafik ve ev kazaları ve ebeveyn cinayeti / istismarı ile ilgili ve büyük şehirlerde meydana geldiği sonuçlarını ortaya koymuştur. Sağlık hizmetlerinin planlanması ve sunumunda bu bilgilerin dikkate alınması ile bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkı sağlanabilir. Ayrıca bebeklerin niyet edilmeyen dış faktörlere bağlı ölümlerinin önlenmesi için sağlık çalışanları, polis, yerel yönetimler ve diğer gönüllü sosyal kuruluşların işbirliği yapmaları gerekmektedir. Diğer yandan ani beklenmedik bebek ölümleri ile ilgili risk faktörlerine ilişkin önlemlerin alınması için sağlık çalışanlarının ve ebeveynlerin bilgilendirilmesi hayati önem taşımaktadır. Ebe ve hemşireler uyku pozisyonu ile ilgili ani beklenmedik bebek ölümlerini önlemek için, annelere bebeklerini sırt üstü pozisyonda yatmalarını konusunda APA'nın önerile-

rine göre bilgi vermelidirler (Patton, Stiltner, Wright ve Kautz 2015). Bebeklerin terk edilmesi ve bu duruma bağlı ölümlerini önlemek için ise istenmeyen gebeliklerin önlenmesi zorunlu görünmektedir. Bu bağlamda etkili aile planlaması yöntem kullanımının evlilik dışı aktif cinsel yaşamı olanlar gibi özel risk gruplarında yaygınlaştırılması için yaygın eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sunumu gerekli ve önemlidir. Ayrıca terk edilen bebeklerin güvenliğini sağlamak için gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yasal düzenlemelerin yapılması önerilebilir (Hammond ve ark. 2010). İlave olarak bu konudaki çalışmalara kaynak oluşturabilecek daha kapsamlı nicel ve nitel araştırmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Alsaif, D. ve ark. (2013). Child homicide in Cairo from 2006 to 2010: Characteristics and trends. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 20: 929-932.

American Academy of Pediatrics (2011). Technical report SIDs and other sleep-related infant deaths: Expansion of recommendations for a safe infant sleeping. *Environment Pediatrics*, 128(5): e1341-e1367.

Arslan, S. ve ark. (2013). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde beş yıllık sürede (2007-2011) neonatal ölüm nedenleri. *Ş.E.E.A.H. Tıp Bülteni*, 47(1): 16-20.

Balcı, E. ve ark. (2008). Kayseri ili Melikgazi ilçesinde 2006 yılında meydana gelen bebek ölümleri. *F.Ü. Sağ. Bil. Derg.*, 22(6): 323-326.

Benitez-Borrego, S., Guàrdia-Olmos, J., Aliaga-Moore, A. (2013). Child homicide by parents in Chile: A gender-based study and analysis of post-filicide attempted suicide. *International Journal of Law and Psychiatry*, 36: 55-64.

Çocuk Koruma Kanunu (2005). 3.7.2005 kabul tarihli ve kanun numarası 5395 olan Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> (31.05.2015).

Demirel, G. ve ark. (2013). Rapid decrease of neonatal mortality in Turkey. *Matern Child Health J*, 17: 1215-1221.

Derinöz, O., Emiralioğlu, N., Güzelküçük, Z. (2012). Bir bebekte plastik poşet ile boğulma: Suffokasyon. *Türkiye Çocuk Hast. Derg.*, 6(2): 116-120.

Erkol, Z., Albek, E., Cantürk, N., Erkol, H. (2014). Ölümle sonuçlanan iki fiziksel çocuk istismarı olgusu. *Medicine Science*, 3(2): 1277-1288.

Gazetelerde Yayınlanan Bebek Ölüm ve İstismar Haberlerinin İncelenmesi

- Fajardo, G. C., Hanzlick, R. L. (2010). A 10-year epidemiologic review of homicide cases in children younger than 5 years in Fulton County, Ga: 1996-2005. *Am J Forensic Med Pathol*, 31(4): 355-358.
- Friedman, S., Resnick, P. J. (2009). Neonaticide: Phenomenology and considerations for prevention. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32: 43-47.
- Gheorghe, A., Banner, J., Hansen, S. H., Stolborg, U., Lynnerup, N. (2011). Abandonment of newborn infants: A Danish forensic medical survey 1997-2008. *Forensic Sci Med Pathol*, 7: 317-321.
- Harding, A. (2009). Safe haven laws. *J Emerg Nurs*, 35: 352-353.
- Hammond, M., Miller, M. K., Griffin, T. (2010). Safe haven laws as crime control theater. *Child Abuse & Neglect*, 34: 545-552.
- Hon, K. L. (2011). Dying with parents: An extreme form of child abuse. *World J Pediatr*, 7(3): 266-268.
- İnanıcı, M. A., Birgen, N. (2001). 0-5 yaş grubu çocuk ölümlerinin adli tıp boyutu. *Adli Tıp Bülteni*, 6(2): 70-75.
- International Confederation of Midwives (ICM) (2010). International Confederation of Midwives: Essential competencies for basic midwifery practice 2010, Revised 2013, <http://www.internationalmidwives.org/assets/uploads/documents/CoreDocuments/ICM%20Essential%20Competencies%20for%20Basic%20Midwifery%20Practice%202010,%20revised%202013.pdf>. (13.05.2015).
- Kauppi, A., Kumpulainen, K., Karkola, K., Vanamo, T., Merikanto, J. (2010). A retrospective review of filicides in Finland. *Am Acad Psychiatry Law*, 38(2): 229-238.
- Kaya, A. ve ark. (2010). İzmir'de yapılan bebeklik dönemi adli otopsiler: 1999-2007. *Ege Tıp Dergisi*, 49(3): 177-184.
- Koç, İ., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Eryurt, M. A. (2014). *Bebek ve Çocuk Ölümlülüğü: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. 2013 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara.
- Korkmaz, A. ve ark. (2013). Türkiye'de bebek ölüm nedenlerinin ve ulusal kayıt sisteminin değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 56(3): 105-121.
- Kunkel, K. A. (2007). Safe haven laws focus on abandoned newborns and their mothers. *Journal of Pediatric Nursing*, 22(5): 397-401.
- Lee, C. K., Lathrop, S. L. (2010). Child abuse-related homicides in new Mexico: A 6-year retrospective review. *J Forensic Sci*, 55(1): 100-103.
- Makhlouf, F., Ramboud, C. (2014). Child homicide and neglect in France: 1991-2008. *Child Abuse & Neglect*, 38: 37-41.
- Mueller, J., Sherr, L. (2009). Abandoned babies and absent policies. *Health Policy*, 93: 157-164.
- Müller-Nordhorn, J., Hettler-Chen, C. M., Keil, T., Muckelbauer, R. (2015). Association between sudden infant death syndrome and diphtheria-tetanus-pertussis immunisation: An ecological study. *BMC Pediatrics*, 15(1): 1-8.
- Pakiş, I., Turan, N., Yılmaz, R., Yıldız, N., Gürpınar, S. (2009). 0-1 yaş arası ölümlerin ani beklenmedik bebek ölümü sendromu açısından değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 29(5): 1178-1182.
- Patton, C., Stiltner, D., Wright, K. B., Kautz, D. D. (2015). Do nurses provide a safe sleep environment for infants in the hospital setting? An integrative review. *Advances in Neonatal Care*, 15(1): 8-22.
- Pavey, A. R., Gorman, G. H., Kuehn, D., Stokes, T. A., Hisle-Gorman, E. (2014). Intimate partner violence increases adverse outcomes at birth and in early infancy. *J Pediatr*, 165: 1034-1039.
- Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik (2014). 22 Mayıs 2014 tarihli 29007 sayılı Resmî Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm>. (01.04.2015).
- Sherr, L., Mueller, J., Fox, Z. (2009). Abandoned babies in the UK: A review utilizing media reports. *Child: Care, Health and Development*, 35(3): 419-430.
- Sidebotham, P., Fraser, J., Fleming, P., Ward-Platt, M., Hain, R. (2014a). Child death in high-income countries 2: Patterns of child death in England and Wales. *Lancet*, 384: 904-914.
- Sidebotham, P., Frederick, J., Covington, T., Mitchell, E. A. (2014b). Child death in high-income countries 1: Learning from child death review in the USA, England, Australia, and New Zealand. *Lancet*, 384: 894-903.
- Sidebotham, P. ve ark. (2014c). Child death in high-income countries 3: Understanding why children die in high-income countries. *Lancet*, 384: 915-927.
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı (2011). Bir Bakışta Sağlık-Avrupa 2010, Ankara, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=46502&l=1> (31.05.2015).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). Ölüm İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16050> (31.05.2015).
- Ulusal Çocuk Mevzuatı (2013). Adalet Bakanlığı Türkiye Adalet Akademisi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı UNICEF Türkiye, Ankara, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/3.%20ULUSAL%20C3%87OCUK%20MEVZUATI.pdf> (31.05.2015).

U.S. Department of Health and Human Services (2001). *1998 National Estimates of The Number of Boarder Babies, Abandoned Infants, and Discarded Infants*. DC: Government Printing Office, Washington,

World Health Organization (WHO) (2006). Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence, Geneva, Switzerland, http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf?ua=1 (31.05.2015).

Yılmaz, R ve ark. (2010). Adli Tıp Kurumu Birinci Adli Tıp İhtisas Kurulu'nca ölüm sebebi verilen 0-1 yaş grubu bebeklerin ölüm sebebi açısından değerlendirilmesi. *Türk Ped Arşivi*; 45: 31-36.

Yıkılkan, H. ve ark. (2011). Sudden infant death syndrome: How much mothers and health professionals know. *Pediatrics International*, 53: 24-28.